

Projekt konserwacji pięciu poszytów z Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, zrealizowany przy pomocy finansowej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych

W 2022 r., dzięki wsparciu finansowemu Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, przeprowadzono konserwację pięciu poszytów (jednostek) z Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie. Cztery należą do zespołu korespondencji Warmińskiej Kapituły Katedralnej, a piąty obejmuje księgę inwentarzy zamków biskupich na Warmii. Chronologicznie dotyczą one lat od 1740 r. do prawie końca XVIII w. Początkowa korespondencja związana jest z ostatnimi miesiącami życia biskupa Krzysztofa Andrzeja Jana Szembeka (zm. 16 III 1740 r.) i objęcia rządów przez jego następcę, biskupa Adama Stanisława Grabowskiego. Są w niej jeszcze pisma sygnowane podpisami biskupa Szembeka z Lidzbarka Warmińskiego, ale tylko na początku. Potem korespondencja obejmuje już czynności związane z wyborem następcy. Tym samym pojawiają się w niej pisma nuncjatury apostolskiej, kanoników pochodzenia włoskiego (np. Ignacego Accoramboniego), ale też brata zmarłego biskupa, arcybiskupa gnieźnieńskiego Krzysztofa Antoniego Szembeka. Są też listy sygnowane przez podkanclerzego koronnego Jana Malachowskiego, notariusza publicznego Franciszka Podgórskiego i kardynała Jana Lipskiego z Krakowa. Szczególne znaczenie ma pismo papieża Benedykta XIV do kandydata na biskupstwo warmińskiego, biskupa Adama Stanisława Grabowskiego, w którym zostały przywołane postanowienia układu piotrkowskiego z 1512 r. w sprawie procedur wyboru rządcy diecezji na Warmii.

Już po wyborze Adama Stanisława Grabowskiego na biskupa diecezji warmińskiej coraz częściej występują pisma sygnowane przez niego. Zachował się też odpis listu rektora kolegium jezuickiego w Braniewie, Teodora Aucepiusa, pisma kanoników Kapituły warmińskiej, korespondencja z przedstawicielami rządu pruskiego w Królewcu (ta w języku niemieckim) i kilka listów w języku staropolskim.

W kolejnym poszycie też najwięcej pism pochodzi z kancelarii biskupa Adama Stanisława Grabowskiego, często kierowanych do Warmińskiej Kapituły Katedralnej. Jest liczna korespondencja w sprawie stypendium, fundowanych przez kanoników warmińskim, w tym najważniejszego dla młodzieży udającej się do Rzymu, a udotowanego przez kanonika Jana Preucka. Pojawiają się również pisma w sprawie stypendium dla młodzieży udającej się do Lipska Jana Knolleisiana z Olsztyna.

Ważna jest dokumentacja z poszytu, w którym są pisma dotyczące włączenia Warmii do Prus w 1772 r. Zachowały się w nim patent zaborczy z 13 września 1772 r. w języku niemieckim i polskim, pismo króla Stanisława Augusta do biskupa warmińskiego (po polsku), list kanonika Kajetana Ghigiottiego i wiele innych w sprawach diecezjalnych i kanonickich. Podobnie w ostatnim poszycie z tego zespołu spotykamy dużo listów z dworu pruskiego w języku niemieckim (zrozumiałe po włączeniu Warmii do Prus), pisma sygnowane przez biskupa Ignacego Krasickiego, a nawet jedno z polską nazwą powiatu olsztyńskiego.

Nieco inną treść zawiera poszyt piąty. Jest on cenny przede wszystkim do opisanie spraw gospodarczych Warmii, szczególnie w XVII w. Zawiera inwentarze z różnych lat zamków w miastach warmińskich, kaplicy zamkowej w Lidzbarku Warmińskim oraz pałaców letnich w Smolajnach i Sątopach-Samulewie. Są w nich opisy budynków oraz inwentarza martwego i żywego. Mamy też zestawienie posiadanego bydła w folwarkach biskupich.

Poszyty te były bardzo zniszczone, co wynikało zarówno z upływu czasu, jak i wojen, które dotknęły Warmię. Również trudna sytuacja polityczna i skomplikowane relacje państwo-Kościół po 1945 r. spowodowały, że księgi z niezwykle bogatego Archiwum Archidiecezji Warmińskiej nie miały odpowiednich warunków do przechowania. Sytuacja poprawiła się dopiero w 1977 r., gdy w Olsztynie wzniesiono nowy gmach Biblioteki i Archiwum Diecezji Warmińskiej. Obecnie najważniejszym zadaniem jest przywrócenie tym księgom wartości

użytkowej i ich zabezpieczenie przed dalszą degradacją. Zrealizowany projekt też temu służy. Pomoc finansowa Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w znaczący sposób umożliwia wypełnienie tych zadań, a tym samym ma ogromne znaczenie na polu ratowania dziedzictwa kulturowego zachowanego w archiwach

Link do prezentacji projektu <https://youtu.be/CZTscPYeyqc>

Stan przed

i po konserwacji

